

aan de orde komen. Ik heb het gevoel dat het verlangen zo waarheidsgetrouw en zo volledig mogelijk te werk te gaan, de schrijfster ervan weerhouden heeft haar werkstuk nog eens te bekijken vanuit de vraag: is het beeld dat ik geef niet teveel vergruisd? Dat neemt niet weg dat haar studie veel waardevol materiaal aandraagt, dat op een onpartijdige en afstandelijke manier is gepresenteerd. Emancipatoire kreten ontbreken; hoogstens komen die bij het lezen in het hoofd van de lezer op, als die gevoelig is voor dit onderwerp.

E. P. de Booy

M. Derks, M. Budel, *Sportief en katholiek. Geschiedenis van de katholieke sportbeweging in Nederland in de twintigste eeuw* (Nijmegen: KDC, 1990, 215 blz., f.35,-, ISBN 90 70504 340).

In 1921 vond in Düsseldorf een opmerkelijke interland-voetbal wedstrijd plaats: R. K. Nederland speelde tegen R. K. Duitsland. Zevenduizend toeschouwers zagen R. K. Duitsland met 4-1 ingemaakt worden. Dit voorbeeld van katholiek competitievoetbal is illustratief voor een wel zeer ver doorgevoerd soort verzuiling. Het tekent ook een van de dilemma's waarvoor de katholieke kerk in de eerste decennia van deze eeuw zich gesteld zag, toen het clubvoetbal steeds populairder werd onder de gelovigen. Men kon wel van kerkelijke zijde sportclubs op katholieke grondslag oprichten, maar het gevaar van een al intensief contact met 'andersdenkenden' kon alleen vermeden worden, wanneer ook de clubcompetitie zich beperkte tot katholieke clubs, met andere woorden: katholieken mochten niet alleen uitsluitend met elkaar spelen, ze moesten ook tegen elkaar spelen.

Deze ontmoeting tussen geloof en sport — die in feite een confrontatie tussen traditie en moderniteit was — is door twee jonge Nijmeegse historici in kaart gebracht door hun beider doctoraal scripties te bewerken tot een kleine monografie over de katholieke sportbeweging in Nederland. De kerkelijke overheid zag heel wat bezwaren in de sportbeoefening: behalve de reeds geïllustreerde vrees voor neutrale clubs, waar de katholieke jeugd zich zou vermengen met andere gezindtes, of, erger nog, met niet-gelovigen, was er natuurlijk ook de zorg voor de zedelijkheid, die in het bijzonder de meisjes en de vrouwen gold. Nog in 1952 werd een aparte R. K. Dameskorfbalbond opgericht, terwijl deze tak van sport juist gemengd gespeeld dient te worden. Voor de oorlog was gymnastiek zo ongeveer de enige getolereerde sportbeoefening voor katholieke vrouwen, maar ook hier golden strenge voorschriften: geen openbare demonstraties en nooit de benen wijd!

Zeker in het eerste deel van het boek — de periode tot en met de tweede wereldoorlog — wordt veel (misschien iets teveel) aandacht besteed aan de organisatorisch-bestuurlijke beslommeringen van de katholieke sportbeweging. Geheel in de lijn van de ambivalentie der verzuiling ontwikkelde zich het kerkelijke standpunt ten aanzien van de sport. Wilde men de greep op de gelovigen niet verliezen, dan moesten sportverenigingen op katholieke grondslag opgericht worden. Maar al snel botste het functionele met het kerkelijk-hiërarchische organisatieprincipe. De in 1916 opgerichte roomsch-katholieke Federatie van roomsch-katholieke (sic!) voetbalbonden in Nederland (RKF) was een organisatorisch monster dat niet alleen plaatselijke verenigingen, maar ook diocesane bonden overkoepelde. De sterkere clubs voelden zich echter al snel te goed voor de interdiocesane-katholieke competitie en stapten over naar de neutrale Nederlandsche voetbalbond (de latere KNVB), een bisschoppelijk mandement in 1933 ten spijt.

De organisatieperikelen werden pas na de oorlog opgelost, toen de Nederlandse katholieke sportbond (NKS) in 1946 ontstond. De NKS was een nationale organisatie die zich louter met de ideële aspecten van de sportbeoefening bemoeide en het sporttechnische beleid aan de

RECENSIES

afzonderlijke sporttakken overdroeg. De auteurs spreken in dit verband terecht van 'een vroege vorm van structurele ontzuiling'; de cléricale bemoeienis nam sterk af en de professionalisering nam toe. Wellicht biedt dit realisme de verklaring voor het feit dat de nog altijd bestaande NKS de stroom van ontzuiling zonder veel moeite overleefd heeft.

Derks en Budel schreven een nuttige studie over een thema dat tot dusver nauwelijks onderzocht is. De auteurs hadden mijns inziens wat meer licht mogen laten vallen op de belevingswereld van katholieke sportbeoefenaren en hun geestelijke leiders en wat minder op het bestuurlijk gewemel. Wat de theoretische kant betreft: de aanvankelijke verwijzingen naar Elias en Bourdieu worden niet tot een samenhangende probleem-oriëntatie gesmeed. Maar misschien hoeft de lezer daar niet erg rouwig om te zijn.

H. Righart

A Knoester, *Economische politiek in Nederland* (Leiden: Stenfert Kroese, 1989, 222 blz., f29,50, ISBN 90 207 1767 7).

Theorie en praktijk komen in het aantrekkelijke boek van Knoester over de economische politiek in Nederland fraai tezamen. Dat is ook te verwachten van deze auteur die als hoogleraar economie aan de Nijmeegse universiteit verbonden is en tevoren in beleidsfuncties aan het ministerie van economische zaken werkzaam was. In zijn voorwoord geeft Knoester de reden van bestaan (en ontstaan) van dit boek aan. In de economieleerboeken blijven economisch-politieke vraagstukken veelal in de schaduw, zowel wat de actuele praktijk als de geschiedenis betreft. Er bestaat behoefte aan een beknopte inleiding die in deze leemte voorziet. Te erkennen valt onmiddellijk dat de auteur hiertoe een voortreffelijk boek heeft geschreven. Helderheid en overzichtelijkheid zijn de voornaamste kenmerken. Het is daardoor geschikt zowel voor gevorderde leerlingen van het HEAO als voor studenten economie en geschiedenis aan de universiteiten, maar ook gevorderden kunnen er hun voordeel mee doen. De uitgever verdient waardering voor de mooie vormgeving.

Na een inleiding waarin het object van onderzoek wordt omschreven geeft Knoester uitvoerig aandacht aan het denken over de economische politiek in de loop der eeuwen, zeg maar, van mercantilisten tot monetaristen. Dit overzicht dient niet tot achtergrond van een evenredige geschiedenis van de Nederlandse economische politiek sinds de zeventiende eeuw. Hier zou een punt van kritiek kunnen liggen, want de schrijver laat zijn nadere beschouwingen in 1918 aanvangen, hetgeen de onbevangen lezer de gedachte zou kunnen ingeven dat tevoren geen economische politiek gevoerd werd. Indien het waar is dat uit verleden denkbeelden iets voor het heden valt te leren, hoeveel meer is dat dan niet het geval voor de gevoerde economische politiek van destijds.

Vier hoofdstukken over de praktijk van de economische politiek in Nederland maken vervolgens het hoofdbestanddeel uit van dit boek. Het zijn chronologisch het interbellum (1918-1940), de wederopbouwfase (1945-1959), het economisch eldorado (1959-1973) en de magere jaren (1973-heden). Zowel de eerste als de tweede wereldoorlog ontbreekt. Dit valt te billijken mits men maar bedenkt dat juist van beide oorlogsperiodes veel te leren valt over de praktijk van de economische politiek in ongunstige zin en zij bovendien een stempel hebben gezet op denken en doen van latere bewindslieden en andere betrokkenen. Maar het gaat hier als gegeven alleen over de economische politiek in vreedstijd. Dan kijken we natuurlijk voor het interbellum speciaal naar de jaren dertig, waarover de economisch-historici in de laatste jaren zoveel drukte hebben gemaakt. Knoester is hier vrijwat effen over. Uiteraard ziet hij de tweeslachtigheid van